

การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช
ด้วยกระบวนการการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม
The Conservation of Cultural Heritage of
The Korat Language by The Process of Participatory
Cultural Management

สิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์¹

Sitthisak Promsit²

สุรพงษ์ แสงเรณู³

Surapong Sangranoo⁴

สุกิจจ์ บุตรเคน⁵

Sukit Boothken⁶

Received: 24 ส.ค. 2566

Revised: 4 ต.ค. 2566

Accepted: 12 ต.ค. 2566

¹ อาจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา,
E-Mail: Sitthisak.prom@mcu.ac.th

² Lecturer Dr., Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University Nakhon Ratchasima Campus

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, E-Mail: sangranoo@gmail.com

⁴ Assistant Professor Dr., Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University

⁵ นักวิชาการอิสระ, E-Mail: somcu371@gmail.com

⁶ Independent Scholar

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทและความสำคัญของภาษาโคราชกับความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนและภาคีเครือข่าย จำนวน 30 คน โดยวิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และวิธีการสืบเสาะหาด้วยวิธีการบอกต่อ (Snow ball) รวมทั้งการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จากนั้นนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า 1) บริบทและความสำคัญของภาษาโคราชกับความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา พบว่าภาษาโคราชถือเป็นภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สื่อถึงความเป็นโคราชหรือนครราชสีมา ยังนำมาถ่ายทอดด้านสุนทรียะผ่านเพลงโคราช แต่ด้วยจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยอยู่ จึงทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม รวมไปถึงวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยที่มีการเปลี่ยนแปลง 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม พบว่า ภาษาก็เปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิตย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของภาษาจะดำเนินไปอย่างช้า ๆ จึงไม่ค่อยสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ชัดเจน โดยมีสาเหตุจาก 1) ปัจจัยด้านเวลา 2) การขาดการติดต่อสมาคมระหว่างผู้พูดภาษา 3) การรับวัฒนธรรมและการผสมกันทางเชื้อชาติ 4) ปัจจัยด้านสังคม และ 5) ปัจจัยด้านแนวคิดและค่านิยม

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, ภาษาโคราช, การจัดการวัฒนธรรม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the context and importance of Khorat language and the uniqueness of Nakhon Ratchasima Province, 2) to study factors affecting participatory conservation of Khorat language cultural heritage, and 3) to Develop a model for cultural heritage conservation in Korat language with a participatory cultural management process. This research is a mixed method research by collecting data from the community and network of 30 people by means of purposive sampling and searching by word of mouth (Snowball), including collecting quantitative data from a sample of 400 people, then analyzing the study results. Having been developed a model for cultural heritage conservation of Korat language with a participatory cultural management process, the study found that 1) the context and importance of Korat language in terms of the uniqueness of Nakhon Ratchasima Province. It was found that the Korat language is considered a unique language that conveys Korat or Nakhon Ratchasima. It is also used to convey the aesthetic aspect through Korat songs. But Nakhon Ratchasima Province is a large province with many ethnic groups living. thus causing a cultural mix. Including the Korat language culture that has changed. 2) factors affecting the participatory conservation of the Korat language cultural heritage. It was found that language is like a living thing and is always changing. Language change proceeds slowly. Therefore, the change in language is rarely clearly noticed. This is caused by 1) time factors 2) lack of contact between language speakers 3) acculturation and racial mixing 4) social factors 5) ideas and values factors. 3) a Model for preserving the cultural heritage of the Korat language through participatory cultural management processes. that emphasizes integration Creating participation of people in the area and

all related agencies which includes conservation, restoration, development and dissemination activities.

Keywords: Conservation, Korat Language, Cultural Management

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญของมนุษย์ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมที่เป็นสื่อกลางในการแสดงความรู้สึกและสื่อความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดภาษาก็คือ หน่วยเสียงและหน่วยความหมาย ซึ่งเสียงและความหมายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในบุคคล ดังนั้นโอกาสที่จะเกิดการแปรเปลี่ยนของเสียงและความหมายนั้นย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของภาษาอาจเกิดจากการที่บุคคลที่ใช้ภาษาตอบสนองต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง หรือในด้านประวัติศาสตร์ เช่น การเปลี่ยนแปลงของภาษาอาจเกิดการอพยพหรือย้ายถิ่นฐาน ซึ่งเหล่านี้รวมเรียกว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายนอก โดยการเปลี่ยนแปลงของภาษาจะเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไปไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเสียง ไวยากรณ์ และความหมาย ยกเว้นการเปลี่ยนแปลงคำถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นง่ายที่สุดและเห็นได้ชัดเจนที่สุดสาเหตุหนึ่งมาจาก “คำ” เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆในชีวิตจริงของคนทั่วไปที่สามารถมองเห็นได้ (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, 2518) ซึ่งภาษาถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่เรียกกันว่า “ภาษาถิ่น” ซึ่งเป็นภาษาย่อยที่ใช้พูดจากันในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมาย ความเข้าใจกันระหว่างผู้คนที่อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากมาตรฐานหรือภาษาที่คนส่วนใหญ่ของแต่ละประเทศใช้กัน และอาจจะแตกต่างจากภาษาในท้องถิ่นอื่นทั้งทางด้านเสียง คำและการใช้คำที่มีลักษณะเฉพาะทั้งถ้อยคำและสำเนียง ภาษาถิ่นจะแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นของแต่ละภาคของประเทศ ซึ่งภาษาถิ่นจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาท่าทางมากกว่าภาษาเขียน ภาษาถิ่นของไทยจะแบ่งตามภูมิศาสตร์หรือท้องถิ่นที่ผู้พูดภาษานั้นอาศัยอยู่ในภาคต่าง ๆ โดยหากพื้นที่ที่มีความกว้างขวางก็จะ

ส่งผลให้มีภาษาถิ่นหรือภาษาถิ่นที่น้อยลงไปอีก ซึ่งจะมีเสียงความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ ซึ่งทางภาษาศาสตร์นำความแตกต่างดังกล่าวมาจัดทำเขตทางภูมิศาสตร์ของภาษาแสดงบนแผนที่ และมีการแบ่งเส้นแบ่งเขตภาษา (Isogloss) (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2541) เช่น ภาษาเขมร ภาษาส่วย ภาษาโคราช ภาษานคร ภาษาตากใบ ภาษาสุราษฎร์ เป็นต้น ซึ่งภาษาถิ่นทุกภาษาเป็นภาษาที่สำคัญในสังคมไทย เป็นภาษาที่บันทึกเรื่องราว ประสบการณ์ และวัฒนธรรมทุกแขนงของท้องถิ่น เราจึงควรรักษาภาษาถิ่นทุกถิ่นไว้ใช้ให้ถูกต้องเพื่อเป็นสมบัติมรดกของชาติต่อไป

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยอยู่จึงทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมมากมาย ทั้งด้านความเป็นอยู่ การแต่งกาย การละเล่น ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงการใช้ภาษา แม้ในปัจจุบันจะมีบางกลุ่มชาติพันธุ์ที่เริ่มจะถูกกลืนไปบ้าง แต่ในสำนึกของกลุ่มคนชาติพันธุ์ดั้งเดิมนั้นก็ตระหนักเห็นความสำคัญในวัฒนธรรมของตนของบรรพบุรุษและพยายามที่จะอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่กับชุมชน ดังเช่น ภาษาถิ่น อาทิ ภาษาไทยโคราช ภาษาไทยลาว ภาษามอญ ภาษาไทยยวน และภาษาชาวนน เป็นต้น โดยภาษาถิ่นโคราช เป็นภาษาถิ่นย่อยของภาษาอีสานกลุ่มหนึ่งซึ่งใช้พูดกันเฉพาะในเขตจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง เช่น บุรีรัมย์ ชัยภูมิ มีการใช้คำและสำนวนที่แตกต่างจากภาษาอีสานและภาษาไทยกลางเป็นอย่างมาก กล่าวคือไม่ใช่ภาษาถิ่นอีสานแท้และไม่ใช่อภาษาไทยกลางโดยตรง ภาษาโคราชมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเมื่อพูดสื่อสารออกไปจะทำให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น เช่น กะต้อนม่อนแมน แปลว่า แตกกอกเป็นชั้นเล็กชั้นน้อย ถาวร สุกงข ได้กล่าวถึงลักษณะคำภาษาถิ่นที่ได้เห็นชัดคือไม่มีโครงสร้างภาษาลาวปะปนในการทักทายกัน ไม่มีประโยค “ไปใส่” แต่พูดว่า “ไปไหน” ภาษาถิ่นโคราชจะได้ยินคำว่า “นี่” “เบ๊” “ดา” “เด” ในการสนทนากันเสมอเช่น ไม่ไปหรือ ภาษาโคราชพูดว่า “ไม่ไปนี่” ขอไปด้วย ภาษาโคราชพูดว่า “ขอไปด่า” หรือ “ไปเบ๊วะ” เป็นต้น (ถาวร สุกงข, 2526) ภาษาโคราชมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาอีสาน และภาษาเขมร คำศัพท์พื้นฐานจะเป็นภาษาไทยกลางที่มีสำเนียงเพี้ยนไปจากเดิม เช่น อะไร เพี้ยนเป็นไอ หรือ แมงไอ หรือ ไอ้ หรือ ไอเยอ คำว่า ดูเถาะ เพี้ยนเป็น ดูทะ แต่กระนั้นภาษาโคราชก็มีลักษณะเฉพาะของตนเอง คือ 1) คำศัพท์ภาษาโคราช พูดถึงวงศ์ศัพท์หรือ

คำศัพท์ภาษาโคราชเป็นคำศัพท์ที่น่าจะผสมมาจากภาษาไทยกลาง ภาษาอีสาน ภาษาเขมร เกิดเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะกันในโคราช เช่น ฝนละลิม หมายถึง ฝนตกปรอยๆ เเดินตีๆ ระวังจะตักตะลุก ตะลุก หมายถึง หลุมเล็กๆ ซึ่งเป็นคำศัพท์ภาษาเขมร เอาของไปเมียน คำว่า เมียน เป็นภาษาอีสาน หมายถึง เก็บ บางทีพูดว่า เก็บม็ก เก็บเมียน

2) สำเนียงโคราช เสียงหรือสำเนียงภาษาโคราช เป็นสำเนียงที่แปร่ง ๆ หรือเพี้ยนไปจากเสียงหรือสำเนียงภาษาไทยกลาง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดสำหรับผู้พูดภาษาไทยกลาง และ 3) สำนวนภาษาโคราช เมื่อพูดถึงคำศัพท์และเสียงแล้ว ส่วนที่ 3 คือ สำนวน ถ้าไม่พูดถึงก็คงไม่ครบถ้วน สำนวนภาษาเป็นคำพูดที่กลั่นกรองขึ้นมาให้งดงามและสละสลวย เพื่อเป็นเครื่องมือในการเตือนสติหรือสั่งสอนอบรม ทำให้มีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมทั้งด้านรูปธรรม คือแสดงภาพการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย และด้านนามธรรม คือ การอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม แก่ลูกหลาน ความงดงามสะสวยนั้นอาจมีเสียงสัมผัสหรือไม่มีเสียงสัมผัสก็ได้

ในปัจจุบันอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงด้านภาษา ทำให้เกิดค่านิยมที่ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ใส่ใจภาษาถิ่น ผนวกกับคนรุ่นเก่าก็ไม่ได้หวงแหนภาษาถิ่น รวมทั้งการตั้งชื่อลูกก็ไม่นิยมตั้งเป็นภาษาถิ่น แต่นิยมตั้งตามสมัยนิยมชาติตะวันตก หรือเปลี่ยนเป็นภาษาอังกฤษ คนโคราชและต่างจังหวัดไม่นิยมพูดภาษาท้องถิ่นของตัวเอง อีกไม่เกิน 15 ปี ภาษาท้องถิ่นอาจจะวิบัติ เพราะต่อไปจะไม่มีใครพูด ซึ่งคนโคราชและรัฐบาลหรือกระทรวงวัฒนธรรมต้องช่วยกันรณรงค์ให้คนในพื้นที่หันมาสนใจกลับคืนใช้ภาษาโคราช ซึ่งในปัจจุบันส่วนใหญ่คนอายุ 60 ปี จะนิยมพูดภาษาถิ่นโคราช แต่หากหมดยุคนี้อัตราการใช้ภาษาโคราขคงจะทยอยหายไปตามคนกลุ่มนี้ด้วย ซึ่งถ้าคนโคราชช่วยกันรณรงค์ให้ลูกหลานหันกลับมาใช้ภาษาท้องถิ่นโคราช และคนนครราชสีมาที่อยู่ต่างจังหวัดก็ควรหันมาใช้ภาษาท้องถิ่นของตน การพูดภาษาบ้านเกิดไม่ต้องอายใคร สร้างความภูมิใจให้คนอื่นชื่นชมในการใช้ภาษาบ้านเกิด สอดแทรกขนบธรรมเนียมประเพณีนำมาปฏิบัติตามรอยปู่ย่าตายาย นอกจากนี้ รัฐบาลหรือกระทรวงวัฒนธรรมควรกำหนดเป็นนโยบายและควรหันมาสนใจช่วยกันระดมความคิดกับสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นฤมล ปิยวิทย์ ที่ได้กล่าวว่า คนโคราขยอมรับอิทธิพลของภาษาอื่น แทนที่จะพูดภาษาของตัวเอง การที่จะนิยมพูดไทยปนฝรั่งยังดี แต่พูดไทยสำเนียงฝรั่งเศส หายนะ เพราะพระเจ้าอยู่หัวตรัสไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ไว้ว่า “เป็นคนไทยจะต้องออก

เสียงภาษาไทยให้บริสุทธิ์ และใช้ภาษาไทยให้บริสุทธิ์” เดิมนั้น โลกสมัยใหม่ไม่มีพรมแดน เวลาจะพูดภาษาไทยควรพูดให้ถูกต้อง เวลาจะพูดภาษาอังกฤษก็ควรพูดให้ถูกต้อง ตรงนี้ครอบครัวต้องคอยปลูกฝังในเรื่องของภาษา อยู่โคราชพูดภาษาโคราช ไม่เป็นก็ไม่มีความเป็นสายเลือดของแผ่นดิน แต่โคราชจะมีทั้งสำนวนและสำเนียงที่เพี้ยนเหนือ การทำงานอยู่ในสังคมที่เป็นทางการควรจะพูดภาษาไทยกลาง ถ้าพูดภาษาถิ่นโคราชจะทำให้การสื่อสารไม่ประสบความสำเร็จร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะภาษาโคราชจะใช้ทั้งสำนวนและสำเนียงอาจทำให้เกิดการเข้าใจผิดในเรื่องของภาษาได้ ภาษาทุกภาษามีชีวิต ถ้ามีชีวิตก็ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ศัพท์ที่คนโคราชไม่ใช่ไม่พูดมันก็หายไปก็ลืมไป เช่น แต่ก่อนคนโคราชจะเรียกผ้าเช็ดหน้าว่า “ผ้าน้อย” ผ้าน้อย นี่เป็นศัพท์ภาษาโคราช ตอนนี้สิ่งที่พบเห็นอยู่ในเมืองถนนหนทางบ้านช่องมองดูแล้วไม่รู้ว่าเป็นเมืองโคราช สิ่งที่จะบอกได้ว่าเป็นเมืองโคราชก็คือภาษาถิ่นของคนโคราช อีสานเป็นสังคมหัวอ่อนชอบมองดูสังคมเมืองหลวง อยากให้ตัวเองทันสมัย เป็นที่ยอมรับ ต้องทำให้ตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นเมืองหลวง ไม่อย่างนั้นแล้วตัวเองก็จะกลายเป็นคนบ้านนอก สิ่งนี้มันเกิดจากความไม่ภาคภูมิใจในความเป็นตัวของตัวเอง พอไม่ภาคภูมิใจก็ไม่มีใครแสดงออก พอไม่แสดงออก ก็จะปกปิดความเป็นถิ่นของตัวเอง จนมีคำกล่าวที่ว่า “เกิดเป็นคนโคราชไม่พูดภาษาโคราชแย เราเป็นคนโคราชเราต้องพูดภาษาโคราช” เรื่องของค่านิยมจะต้องเปลี่ยนเพราะความเป็นอีสาน ตอนนี้อีสานได้รับความนิยมมาก เช่น เพลงหมอลำ นักแสดงที่เป็นคนอีสานก็พูดภาษาอีสาน ตอนนี้คนอีสานได้การยอมรับมากขึ้นเมื่อก่อนอะไรที่มัน “เสื่อเหลื่อ” แปลว่า ก่อเขิน ท่าทางเตื่อตา และเขย มันต้องยกให้คนอีสาน ต้องรักษาและช่วยกันพูดไว้ ถ้าไม่มีภาษาไทยโคราชวัฒนธรรมก็หายไปเหลืออะไรที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองโคราชเลย” ซึ่งจะทำอย่างไรภาษาโคราชจะอยู่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองโคราช นั่นคือ เราต้องช่วยกันพูด จะต้องไม่อายในความเป็นถิ่น เวลามีคนถามว่าอยู่ที่ไหน เราต้องยึดดอกเช็ดหน้าบอกไปว่า เป็นคนโคราช พูดภาษาโคราช กินอาหารโคราช เป็นคนโคราชต้องออกเสียง (ร) เรือ ให้ชัดเจน คนโคราชที่ออกเสียงภาษาโคราชไม่ชัด คือถูกอิทธิพลของภาษาไทยกลางมาครอบงำ ภาษาถิ่นโคราชคือมรดกของชนเผ่า ปู่ย่าตายาย ที่สร้างภาษาของตัวเองมาได้ การสร้างภาษาของตัวเองมาได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เราต้องพยายามดูแลรักษาภาษาของเราไว้

เพื่อตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ช่วยกันศึกษาเรียนรู้ และแยกประเด็นให้ถูกว่าเราพูดภาษาไทยกลางเพราะอะไร เราจะต้องพูดภาษาถิ่นโคราชเพราะอะไร

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาแนวทางในการสร้างความมั่นคงของมรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยนำเสนอการใช้เทคนิคการฟื้นฟูวัฒนธรรมด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ทั้งสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการจัดการมรดกและทางวัฒนธรรมภาษาโคราช เพื่อการสืบสาน รักษา ต่อยอด เผยแพร่ และสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของท้องถิ่นของชาวนครราชสีมา อันจะเป็นการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาวนครราชสีมาให้มีการสืบทอดต่อไปอย่างยาวนาน กระจ่ายครอบคลุมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และต้านทานต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของภาษาโคราชสืบต่อไปตลอด

วัตถุประสงค์การวิจัย

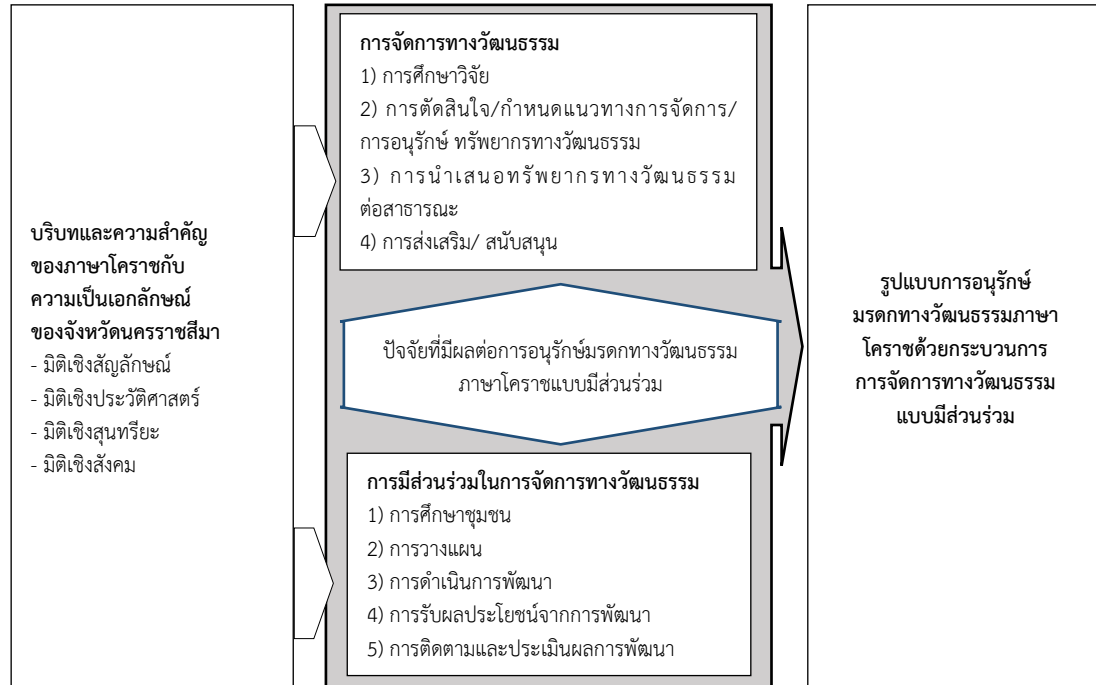
1. เพื่อศึกษาบริบทและความสำคัญของภาษาโคราชกับความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม

กรอบแนวคิดการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบริบทและความสำคัญของภาษาโคราชกับความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมาใน 4 ประเด็นคุณค่าของภาษาโคราช (กฎบัตรเบอร์ร่า (Australia ICOMOS, 2013; Lipe, 1984; ธนิส เลิศชาณฤทธิ, 2559; ธาดา สุทธิธรรม, 2554; ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนิจฐิติ และคณะ, 2542) คือ 1) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ 2) คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ 3) คุณค่าเชิงสุนทรีย์ และ 4) คุณค่าเชิงสังคม รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในพื้นที่เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ใน 4 ประเด็น (Comer, 1994) คือ 1) การศึกษาวิจัย 2) การตัดสินใจ/ กำหนดแนวทาง การจัดการ/ การอนุรักษ์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม 3) การนำเสนอทรัพยากรทางวัฒนธรรมต่อสาธารณะ และ 4) การส่งเสริม/ กระตุ้นให้สาธารณชนได้มีส่วนร่วมและสนับสนุนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม ทั้งในกระบวนการการศึกษาชุมชน การวางแผน การดำเนินการพัฒนา การรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และการติดตามและประเมินผลการพัฒนา

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและความสำคัญของภาษาโคราชเชิงมิติกับความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การประชุมกลุ่มย่อย และกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาโคราช การรับฟังแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ รักษามรดกทางวัฒนธรรม และแนวทางการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ภาษาโคราช เพื่อลดแนวโน้มความลำเอียง (Bias) ของข้อมูล สร้างความมั่นใจในการใช้ได้ของผลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะที่ศึกษาได้ และสามารถที่จะสนับสนุนให้ข้อมูลเชิงคุณภาพมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับการหาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ความเป็นไปได้ของการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการวิจัยและพัฒนา R&D (Research and Development) โดยผู้วิจัยมุ่งสร้างองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น ชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระทุ่ม โรงเรียนบ้านหนองกระทุ่ม ตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนภาคประชาสังคมและชุมชนนั้นผลจากการวิจัยนั้นจะตอบโจทย์วัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่ม/สมาคมได้อย่างชัดเจนในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ซึ่งประกอบด้วย สภาวัฒนธรรมจังหวัด สมาคมเพลงโคราช สมาคมลิเกโคราช จำนวน

30 คน โดยวิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และวิธีการสืบเสาะหาด้วยวิธีการบอกต่อ (Snowball) ซึ่งจากที่มาของการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และประมวลผลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) รวมถึงการควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยอยู่ จึงทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมมากมาย ทั้งด้านความเป็นอยู่ การแต่งกาย การละเล่น ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงภาษาซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของกลุ่มชาติพันธุ์ไทโคราช เป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะจากกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องรับการเรียนรู้มาก่อน เป็นสิ่งที่ไม่ได้มาโดยพันธุกรรม ไม่ใช่การถ่ายทอดทางชีวภาพหรือทางพันธุกรรม ดังกล่าวมา และการเรียนรู้อยู่ทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบสัมพันธ์กัน มีการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการเรียนแบบไม่รู้ตัวก็ตาม จะต้องมีการสอนแม้จะไม่ตั้งใจก็ตาม ถ้าวัฒนธรรมต้องสิ้นสุดหรือสูญหายไป ก็แสดงว่าคนรุ่นก่อนไม่ได้ถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นต่อมา

ภาษาโคราชเป็นภาษาพูดของกลุ่มวัฒนธรรมไทโคราช บางครั้งไทโคราชจะถูกเรียกว่าไทเบ้ง หรือ ไทดา ซึ่งคนโคราชไม่ค่อยพอใจนัก คำว่า เบ้ง มีความหมายเดียวกับ บ้าง เติ้ง ดา มีความหมายเดียวกันด้วย ซึ่งคำศัพท์พื้นฐานจะเป็นภาษาไทยกลางที่มีสำเนียงเพี้ยนไปจากเดิม เช่น อะไร เพี้ยนเป็น ไอ หรือ แมงไอ หรือ ไอ หรือ ไอเยอ คำว่า ดูเถอะ เพี้ยนเป็น ดูทิวะ แต่กระนั้นภาษาโคราชก็มีลักษณะเฉพาะของตนเอง

โดยด้านคำศัพท์ภาษาโคราช พูดถึงวงศ์ศัพท์หรือคำศัพท์ภาษาโคราชเป็นคำศัพท์ที่น่าจะผสมมาจากภาษาไทยกลาง ภาษาอีสาน ภาษาเขมร เกิดเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะกันในโคราช เช่น ฝนละลึม หมายถึง ฝนตกปรอย ๆ เติ่น ๆ ระวังจะตักตะลุก ตะลุก หมายถึง หลุมเล็ก ๆ ซึ่งเป็นคำศัพท์ภาษาเขมร เอาของไปเมียน คำว่า เมียน เป็นภาษาอีสาน หมายถึง เก็บ บางทีพูดว่า เก็บม๊ก เก็บเมียน ด้านเสียงหรือสำเนียงภาษาโคราชเป็นสำเนียงที่แปร่ง ๆ หรือเพี้ยนไปจากเสียงหรือสำเนียงภาษาไทยกลาง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดสำหรับผู้พูดภาษาไทยกลาง และด้านสำนวนภาษาโคราช เมื่อพูดถึงคำศัพท์และเสียงแล้ว ส่วนสำนวนภาษาเป็นคำพูดที่กลั่นกรองขึ้นมาให้งดงามและสละสลวย

ภาษาโคราชถือเป็นภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สื่อถึงความเป็นโคราชหรือนครราชสีมา โดยภาษาโคราชนอกจากเป็นภาษาพูดเพื่อสื่อสารในพื้นที่แล้ว ยังนำมาถ่ายทอดผ่านเพลงพื้นบ้านที่เรียกว่า “เพลงโคราช” ใช้ดนตรีพื้นบ้าน คือ มโหรีโคราช และที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญคือ ใช้ภาษาโคราชในชีวิตประจำวัน ไม่มีหลักฐานบ่งบอกว่ากลุ่มชาติพันธุ์โคราชมาจากที่ใด แต่มีหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับชุมชนโบราณบริเวณจังหวัดนครราชสีมาจำนวนมาก ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์นี้นอกจากจะอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมาแล้วยังมีอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ ชัยภูมิ และบางส่วนของจังหวัดลพบุรี นอกจากนี้ภาษาถิ่นโคราชถึงจะไม่มีภาษาเขียนที่ชัดเจน เป็นภาษาหลักในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลแล้ว ยังทำหน้าที่ในการสร้างความสุขด้านความบันเทิง สร้างความสุนทรียะ มีเนื้อร้องและทำนองคล้ายคลึงกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่โดดเด่นแตกต่างจากเพลงร้องโต้ตอบที่แสดงไหวพริบปฏิภาณความสามารถของชายหญิงทั่วไป เนื้อหาเพลงโคราชเน้นสื่อสารเพื่อให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร สอนใจคนฟัง ตักเตือน บอกกล่าว การให้สติ ให้ข้อเสนอนะ ให้เข้าใจในการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี วรรณกรรมพื้นบ้านที่ถ่ายทอดสู่เพลงโคราช รวมทั้งควบคุมขัดเกลาคนในสังคม เพลงโคราชมีส่วนช่วยให้คนในสังคมเข้าใจชีวิตและสังคมได้ดียิ่งขึ้น ปัจจุบันค่านิยมของผู้ฟังเพลงโคราชเปลี่ยนแปลงไปมาก ทั้งด้านเนื้อหา รูปแบบการแสดง และความนิยมของคนโคราชเอง เนื้อหาของเพลงโคราชขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเล่น หมอเพลงโคราชรุ่นเก่าเน้นการใช้ปฏิภาณไหวพริบเล่าเรื่องนิทานชาดก และเครื่องครุฑมากในเรื่องสอนศีลธรรม หมอเพลงโคราชในอดีตทำหน้าที่เป็นผู้แพร่ข่าวสาร เพราะเป็นผู้มี

ประสบการณ์กว้างไกล ซึ่งเหมือนเพลงโคราชรุ่นใหม่ มักเล่นตามคำเรียกร้องของผู้ฟังเพื่อความเพลิดเพลิน และสนุกสนาน ด้วยเหตุนี้ เพลงโคราชจึงค่อย ๆ เสื่อมความนิยมลง

ภาษาก็เหมือนกับสิ่งมีชีวิต กล่าวคือมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของภาษาสามารถมองเห็นหรือพิสูจน์ได้ ซึ่งปัจจุบันภาษาถิ่นกำลังจะสูญหายไป เพราะปัจจุบันคนใหม่ส่วนใหญ่พูดแต่ภาษากลาง แต่ไม่นิยมพูดภาษาถิ่น เหมือนกับว่าเมื่อเข้ามาอยู่ในสังคมปัจจุบัน สังคมในเมืองกรุงต้องพูดแต่ภาษากลาง เพราะกลัวคนอื่นจะคิดว่าตัวเองแปลกประหลาด บ้านนอก บางคนอาจจะโดนเหยียดด้วยสายตา กริยา ท่าทางของคนที่ได้ยินได้ฟัง แต่บางคนอาจไม่คิดแบบนั้นเพราะเมื่อเข้ามาอยู่ในสังคมเมืองกรุงคนส่วนใหญ่ก็มาจากต่างจังหวัดทั้งนั้น ก็อาจจะคิดว่าคนอื่นอาจจะฟังภาษาบ้านเราหรือภาษาถิ่นของเราไม่รู้เรื่อง ดังสำนวนที่ว่า เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม ดังนั้นไม่ว่าจะความกลัวการพูด เพราะกลัวคนอื่นมองว่าแปลกประหลาด หรือจะคิดว่าคนอื่นจะฟังไม่รู้เรื่อง ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีส่วนทำให้ภาษาถิ่นอาจสูญหายไปได้ เนื่องจากไม่มีใครพูด และเด็กรุ่นใหม่ก็ไม่มีโอกาสฝึกฝนให้พูด เราจึงไม่ควรละเลยหรือปล่อยให้ภาษาถิ่นของเราสูญหายไปด้วยปัญหาเพียงแค่นี้ การเปลี่ยนแปลงของภาษาเกิดขึ้นทั้งทางด้านเสียง คำความหมาย และการเรียงคำในประโยค

มีปัจจัยหลายอย่างส่งผลต่อความสำคัญของภาษาโคราช ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านเวลา มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาอย่างต่อเนื่อง เป็นไปอย่างช้า ๆ จึงไม่ค่อยสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลง หากว่าการผิดเพี้ยนนั้นไม่มีการแก้ไขให้ถูกต้อง จะทำให้เกิดเป็นภาษาของคนอีกกลุ่มหนึ่ง และกลายเป็นภาษาถิ่นหนึ่งในที่สุด นอกจากคำบางคำสูญไปแล้วบางคำอาจมีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายเป็นความหมายกว้างออกหรือแคบเข้าได้อีกด้วย 2) การขาดการติดต่อสมาคมระหว่างผู้พูดภาษานั้น ๆ ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาเกิดขึ้นทุกคนในสังคมก็รับรู้ได้ในทางตรงกันข้ามหากผู้พูดภาษาเดียวกันมีความจำเป็นบางอย่างที่ต้องขาดการสมาคมกัน เช่น มีความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ อพยพแยกย้ายกัน 3) การรับวัฒนธรรมและการผสมกันทางเชื้อชาติ เมื่อชนที่พูดภาษาเดียวกันจำเป็นต้องแยกกลุ่มกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ แล้วและได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นหลักแหล่งของตนเอง ย่อมรับวัฒนธรรมและมีการผสมทางเชื้อชาติของชนที่อยู่ใกล้เคียง การรับวัฒนธรรมและการผสมกันทางเชื้อชาติมีผลทำให้คนไทยแต่ละถิ่นใช้คำคนละคำในความหมายเดียวกันมีคำใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นด้วย 4) ปัจจัย

ด้านสังคม เชิงสังคมมีความเชื่อว่าความแตกต่างเรื่องการใช้ภาษามีสาเหตุหลายประการ เช่น ความแตกต่างด้านวัย อาชีพ เพศ ถิ่นที่อยู่ สถานการณ์ การศึกษา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางสังคมของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ ความแตกต่างเรื่องวัยของผู้พูดมีผลทำให้การใช้ภาษาต่างกัน เมื่อพิจารณาตามท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทยจะพบว่า กลุ่มวัยรุ่นมักใช้คำและหน่วยเสียงของภาษาไทยกลางเข้าไปปะปนในภาษาถิ่นของตนมาก เนื่องจากอิทธิพลของภาษาไทยกลางที่แพร่ทางสื่อมวลชน การศึกษา ตลอดจนการพบปะพูดคุยกับคนต่างถิ่น เป็นต้น 5) ปัจจัยด้านแนวคิดและค่านิยมเกี่ยวกับภาษา โดยธรรมชาติของภาษาไม่มีภาษาใดจะดีกว่าหรือไพเราะกว่าอีกภาษาหนึ่ง แต่ผู้ใช้ภาษาอาจเข้าใจว่าภาษาหนึ่งดีกว่าอีกภาษาหนึ่ง เช่น ค่านิยมที่คิดว่าภาษาอังกฤษมีสถานภาพสูงกว่าภาษาไทยหรือภาษาถิ่นต่าง ๆ คนไทยบางคนจึงพยายามออกเสียงภาษาไทยให้สำเนียงเพี้ยนตามแบบภาษาอังกฤษ เพื่อแสดงว่าตนเองเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาดีทันสมัยหรือมาจากประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นการยกระดับตนเอง

โดยปัจจัยข้างต้น ทำให้เห็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของภาษา ไม่ว่าจะเป็น การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง เสียงเป็นองค์ประกอบย่อยที่สุดในภาษาซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้หลากหลายลักษณะ เช่น การกลมกลืนเสียงที่เปลี่ยนรูปไปตามสภาพแวดล้อมหรือเสียงข้างเคียง และหลังจากการเปลี่ยนเสียงแล้วทำให้เสียงที่อยู่ใกล้เคียงมีความคล้ายคลึงกันมากขึ้น การเปล่งเสียงออกมาด้วยอาการรีบร้อนใจเร็วกว่าการพูดเสียงจึงสับสน ในภาษาไทยมักจะเกิดกับคำที่มี ร ล ควบกล้ำ การเปลี่ยนประเภทคำ คำมีหลายประเภท เช่น คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำกริยาวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน แต่ละชนิดก็ทำหน้าที่เฉพาะอย่างเมื่อคำเปลี่ยนหน้าที่เพิ่มหน้าที่มากกว่าเดิมหรือลดหน้าที่ลง เราถือว่ามีการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์และความหมาย ความหมายในภาษาเป็นหน่วยที่เปลี่ยนแปลงยากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปนาน ๆ ความหมายของภาษาก็จะเปลี่ยนไปเช่นกัน แต่ละช่วงของวิถีชีวิตคนเราถ้าสังเกตให้ดี เราจะมองเห็นความเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์ที่เคยใช้การเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย บางศัพท์สูญไปมีศัพท์ใหม่เกิดขึ้นหมุนเวียนเปลี่ยนไปตลอดเวลา แม้ศัพท์ใหม่ที่คิดขึ้นรับกับวิทยาการใหม่ ๆ และการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมก็ต้องผ่านกระบวนการยอมรับทางสังคมก่อนที่จะเป็นศัพท์ติด ศัพท์ที่ไม่เป็นที่ยอมรับเมื่อมีคนใช้น้อยก็ค่อย ๆ สูญไปในที่สุด รวมทั้งการเพิ่ม

ศัพท์ การเพิ่มศัพท์หมายถึงการเพิ่มปริมาณคำในภาษา ทำให้หลายวิธีเป็นต้นว่า คิดคำขึ้นใหม่ โดยวิธีผสมผสาน และโดยการยืมคำ เนื่องจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม วิทยาการและเทคโนโลยีกันได้สะดวกรวดเร็วกว่าสมัยก่อน

กระบวนการพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากจัดทำเวทีชุมชนคุยเพื่อหาแนวร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช โดยการสร้างทัศนคติและความเข้าใจเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของภาษาโคราช หาทีมผู้ก่อการในการร่วมขับเคลื่อนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช สร้างเวทีเสวนาแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม จัดตั้งศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชตำบลหนองกระทุ่ม และแต่งตั้งกรรมการบริหารศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชตำบลหนองกระทุ่ม ที่มาจากตัวแทนเครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระทุ่ม เป็นผู้รับผิดชอบหลักร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชนที่ประกอบด้วย โรงเรียนผู้สูงอายุ โรงเรียนในพื้นที่ตำบลหนองกระทุ่ม สภาเด็กและเยาวชนตำบลหนองกระทุ่ม สภาวัฒนธรรมตำบลหนองกระทุ่ม วัดในพื้นที่ตำบลหนองกระทุ่ม จะทำในรูปของคณะกรรมการบริหารศูนย์ ที่มาจากตัวแทนทุกภาคส่วน โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา สมาคมเพลงโคราช และสภาวัฒนธรรมจังหวัดเป็นที่ปรึกษาศูนย์ โดยให้คณะกรรมการบริหารศูนย์มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนงาน ตลอดจนให้ความเห็นชอบแผนงานเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสานการณและแนวทางในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ระดมทรัพยากร บุคลากร และสรรพกำลังทั้งในชุมชน หน่วยงานทั้งภายนอกและภายใน จัดทำแผนและกิจกรรมในการส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ พัฒนา สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน สืบทอดและเผ่ากระวังทางวัฒนธรรมภาษาโคราช รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลการดำเนินงานของศูนย์ ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ที่จะต้องเน้นให้เกิดความร่วมมือโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เน้นการทำงานแบบ

สาระและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ปรชาญชุมชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม ทำให้เกิดการร่วมสนับสนุนทั้งองค์ความรู้ งบประมาณ การดำเนินกิจกรรมตามแผนการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การดำเนินการอนุรักษ์ภาษาโคราชไปสู่ความยั่งยืน

โดยในการอนุรักษ์ภาษาโคราช ที่เน้นการดำเนินงานใน 3 รูปแบบ คือ

- 1) การอนุรักษ์ การปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภาษาโคราช ในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและผู้ที่สนใจ
- 2) การฟื้นฟู ซึ่งในปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี และวิถีชีวิตที่ดั่งมาขาดการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ ในขณะที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกได้เข้ามาคุกคามสังคมไทยมากขึ้น ทั้งนี้ การสืบสานและอนุรักษ์ฟื้นฟู รวมทั้งการเสริมสร้างคุณค่าทางสังคม และจิตใจ ต่อมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญา จากผู้รู้ในชุมชนเพื่อให้เยาวชนและชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน มีความเข้าใจรากเหง้า ความเป็นวัฒนธรรม การแบ่งปันการเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการศึกษาเรียนรู้วิถีการดำรงชีวิตของชุมชน
- 3) การพัฒนาและเผยแพร่กิจกรรม ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช อาจจะจัดทำเป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วม การให้องค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การประกวดสุนทรพจน์ การประกวดแข่งขันการแสดงเพลงโคราช การประกวดสารคดีในหัวข้อ “ภาษาโคราชสู่ความเป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของชาวนครราชสีมา” การเผยแพร่ข่าวสารโดยใช้ภาษาโคราช สื่อสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมภาษาโคราช ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียอย่าง TikTok, YouTube, Facebook, Instagram, Twitter เป็นต้น บทเพลง ภาพยนตร์ ละคร หรือหนังสือ ที่มีการใช้ภาษาโคราชในการสื่อสารเป็นหลัก โดยเด็ก เยาวชน หรือนักร่อนนักแสดงที่เป็นคนนครราชสีมา หลักสูตรการเรียนการสอน ในสถานศึกษาทุกระดับ

รวมทั้งการยกย่องเชิดชูและประกาศเกียรติคุณ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาโคราช การพัฒนานักอนุรักษ์ภาษาโคราชในชุมชน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและสนับสนุนมรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลภาษาโคราชที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูล องค์ความรู้ของภาษาโคราชจากการบอกเล่าจากปากต่อปากไปสู่ข้อมูลที่มีการจัดเก็บแบบเป็นระบบ ให้สามารถสืบค้น หรือเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง ป้องกันการสูญหายและลบเลือน เป็นการป้องกันทางวัฒนธรรม เป็นสื่อในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สนใจเรียนรู้ภาษาโคราชต่อไป และที่ขาดไม่ได้คือการติดตามและประเมินผลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ทราบว่า โครงการที่ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ต้องการมากน้อยเพียงใด มีประสิทธิภาพหรือไม่ ผลจากการติดตามและประเมินผลจะให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน ช่วยให้การบริหารแผนงานและโครงการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

ไม่มีหลักฐานบ่งบอกว่ากลุ่มชาติพันธุ์โคราชมาจากที่ใดแต่มีหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับชุมชนโบราณบริเวณ จังหวัดนครราชสีมาจำนวนมาก จากการที่ภาษาโคราชถือเป็นภาษาที่สื่อถึงเอกลักษณ์เฉพาะความเป็นโคราชหรือนครราชสีมา โดยภาษาโคราชนอกจากเป็นภาษาพูดเพื่อสื่อสารในพื้นที่แล้ว ยังนำมาถ่ายทอดผ่านเพลงพื้นบ้านที่เรียกว่า “เพลงโคราช” นอกจากนี้ภาษาถิ่นโคราชถึงจะไม่มีภาษาเขียนที่ชัดเจน แต่เป็นภาษาหลักในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลแล้ว ยังทำหน้าที่ในการสร้างความสุขด้านความบันเทิง สร้างความสุนทรีย์ มีเนื้อร้องและทำนองคล้ายคลึงกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่โดดเด่นแตกต่างจากเพลงร้องโต้ตอบที่แสดงไหวพริบปฏิภาณความสามารถของชายหญิงทั่วไป ซึ่งเพลงโคราชเป็นสื่อในการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาของเพลงโคราชจำนวนมากมุ่งสอนใจคนฟัง ทั้งตักเตือน บอกกล่าว การให้สติ ให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งช่วยให้ผู้ที่กำลังตกอยู่ในภาวะกดดันจากสิ่งรุมเร้าได้เข้าใจปัญหาและมีหนทางแก้ปัญหา ในด้านการศึกษาคือให้ความรู้ เรื่องมนุษย์และสังคม ความเข้าใจในการดำรงชีวิต วัฒนธรรมประเพณี วรรณกรรมพื้นบ้านที่ถ่ายทอดสู่

เพลงโคราช รวมทั้งการนำข้อมูลข่าวสารมาแพร่สู่คนในสังคม เพลงโคราชจึงเป็นกระบอกเสียงในชุมชน โดยหมอลำเพลงโคราชจึงพยายามศึกษาหาข้อมูลจากสื่อต่างๆ เพื่อแสดงความรู้และความคิดเห็นต่อเรื่องราวให้หลายแง่มุมให้กับผู้ชม รวมทั้งควบคุมขัดเถลาคคนในสังคม เพลงโคราชมีส่วนช่วยให้คนในสังคมเข้าใจชีวิตและสังคมได้ดียิ่งขึ้น โดยปัจจุบันค่านิยมของผู้ฟังเพลงโคราชเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งด้านเนื้อหา รูปแบบการแสดง และความนิยมของคนโคราชเอง เนื้อหาของเพลงโคราชขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเล่น หมอลำเพลงโคราชรุ่นเก่าเน้นการใช้ปฏิภาณไหวพริบเล่าเรื่องนิทานชาดก และเกร็ดครัดมากในเรื่องสอนศีลธรรม หมอลำเพลงโคราชในอดีตทำหน้าที่เป็นผู้แพร่ข่าวสาร เพราะเป็นผู้มีประสบการณ์กว้างไกล พบเห็นเหตุการณ์และผู้คนหลากหลาย หมอลำเพลงโคราชและคนฟังเพลงโคราชในอดีต จึงมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะเป็นคนในสังคมเดียวกัน จึงเข้าใจปัญหาของกันและกัน แต่หมอลำเพลงโคราช รุ่นใหม่ มักเล่นตามคำเรียกร้องของผู้ฟังเพื่อความเพลิดเพลินและสนุกสนาน ด้วยเหตุนี้ เพลงโคราชจึงค่อย ๆ เสื่อมความนิยมลง

ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาสามารถมองเห็นหรือพิสูจน์ได้ กำลังจะสูญหายไป เพราะปัจจุบันคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่พูดแต่ภาษากลาง แต่ไม่นิยมพูดภาษาถิ่น เพราะกลัวคนอื่นจะคิดว่าตัวเองแปลกประหลาด บ้านนอก โดนเหยียดด้วยสายตา กริยา ท่าทาง ของคนที่ได้ยินได้ฟัง ดังนั้นไม่ว่าจะความกลัวการพูด เพราะกลัวคนอื่นมองว่าแปลกประหลาด หรือจะคิดว่าคนอื่นจะฟังไม่รู้เรื่อง ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีส่วนทำให้ภาษาถิ่น อาจสูญหายไปหรือลดความสำคัญของภาษาโคราชลง โดยเฉพาะปัจจัยด้านเวลาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงของภาษาจะดำเนินไปอย่างช้า ๆ จึงไม่ค่อยสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ชัดเจน ความเปลี่ยนแปลงนั้นจะทำให้เกิดเป็นภาษาของคนอีกกลุ่มหนึ่ง และกลายเป็นภาษาถิ่นหนึ่งในที่สุด นอกจากนี้ยังมีการรับวัฒนธรรมและการผสมกันทางเชื้อชาติ มีผลทำให้มีการใช้คำคนละคำในความหมายเดียวกันมีคำใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นด้วย และในช่วง พ.ศ. 2561 มีการเน้นให้เด็กไทยใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษามาตรฐาน คือ ภาษาที่เป็นที่ยอมรับของสังคมว่าเป็นภาษาที่ถูกต้องและเป็นบรรทัดฐาน มักเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีกว่าภาษาย่อยต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่พูดภาษาประจำชาติหรือภาษามาตรฐานชัดเจนก็ได้รับการนับถือมากกว่าผู้ที่พูดภาษาถิ่นอื่น ๆ โดยกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย

การศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะการเข้ามาผ่านระบบการศึกษา ผ่านหลักสูตรการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอน และสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนด้วย

ซึ่งกระบวนการพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ที่จะต้องเน้นให้เกิดความร่วมมือ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุมาริ ลาภอาภรณ์ และศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร (2560) ได้ศึกษาการฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต ปี พ.ศ. 2553 พบว่า การฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งมุ่งเน้นการทำงานวิจัยที่อาศัยการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น การทำงานวิจัยร่วมกัน ได้แก่ การจัดทำศูนย์การเรียนรู้ร่วมกัน และการส่งเสริมการใช้สมุนไพรในการรักษาและดูแลสุขภาพของชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนทั้งสี่กลุ่มชาติพันธุ์เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ รวมทั้งยังสามารถแสดงออกถึงอัตลักษณ์ องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองได้อย่างชัดเจน การพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนทัศนะ โดยผลการวิจัยพยายามชี้ให้เห็นการทำงานแบบบูรณาการ ตลอดจนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำกระบวนการดังกล่าวมาประยุกต์ในกิจกรรมการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ภาษาโคราช โดยให้ทุกคนในท้องถิ่นร่วมเป็นนักอนุรักษ์วัฒนธรรมภาษาโคราช โดยภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชไปสู่การปฏิบัติผ่านการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา กิจกรรมทุกกิจกรรมและทุกขั้นตอนจะต้องเกิดจากการคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการโดยประชาชน กระตุ้นให้ชาวบ้าน กล้าคิด สามารถค้นหาปัญหาและความต้องการ และตัดสินใจริเริ่มโครงการต่าง ๆ ได้เอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉิน ผันผาย (2547) ศึกษาการวิจัยโครงการ การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาของ ตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัด จันทบุรี เพื่อให้คนในชุมชนกลับมาพูดคุยด้วยภาษาของอีกครั้ง ก่อนที่จะเลือนหายไปตามกาลเวลาชาวบ้านยังได้ร่วมกันก่อตั้ง “ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของ

ชาวช่อง” ขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมของชาวช่อง อันเป็นความคาดหวังประการหนึ่งว่า ชาวช่องจะลุกขึ้นมาดูแลภาษาและวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของตนเอง ผลจากการวิจัยทำให้ชาวช่องเกิดความมั่นใจและภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมของตนเองเกิดความรู้สึกรู้ว่า คุณค่าในวัฒนธรรมของชาวช่องได้กลับคืนมาทดแทนความรู้สึกที่ว่า ภาษาของตนเองนั้น ด้อยค่าเป็นปมด้อยไม่กล้าพูดไม่กล้าแสดงออกดังแต่ก่อนและนี่คือความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่เกิดขึ้นกับชาวช่อง เพื่อการปลุกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ปรชาญชุมชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม ทำให้เกิดการร่วมสนับสนุนทั้งองค์ความรู้ งบประมาณ การดำเนินกิจกรรมตามแผนการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การดำเนินการอนุรักษ์ภาษาโคราชไปสู่ความยั่งยืน

โดยในการอนุรักษ์ภาษาโคราช ที่เน้นการดำเนินงานใน 3 รูปแบบ คือ

- 1) การอนุรักษ์ การปลุกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภาษาโคราช ในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและผู้สนใจ
- 2) การฟื้นฟู ซึ่งในปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี และวิถีชีวิตที่ดั้งเดิม ขาดการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ ในขณะที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกได้เข้ามาคุกคามสังคมไทยมากขึ้น ทั้งนี้การสืบสานและอนุรักษ์ฟื้นฟูรวมทั้งการเสริมสร้างคุณค่าทางสังคมและจิตใจต่อมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ ในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากผู้รู้ในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชินิเพ็ญ มะลิสุวรรณ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำรงอยู่ของภาษาถิ่นตากใบ (เงาะเห) ในบริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ที่กล่าวถึงแนวทางการฟื้นฟูภาษาถิ่นตากใบ (เงาะเห) พบว่า มี 10 แนวทาง คือ การทำการวิจัย การสร้างความเข้าใจและความตระหนัก การพัฒนาระบบการเขียน การสร้างวรรณกรรมท้องถิ่น การฟื้นฟูภาษา

การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การส่งเสริมการใช้ภาษาถิ่น ตากใบ (เงาะเห) ในชุมชน การศึกษาบันทึกและเผยแพร่ การติดตามดูแลและประเมินผล การสร้างเครือข่าย นโยบายที่สนับสนุนการใช้ภาษาถิ่น เพื่อให้เยาวชนและชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน มีความเข้าใจรากเหง้า ความเป็นวัฒนธรรม การแบ่งปันการเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีการศึกษาเรียนรู้วิถีการดำรงชีวิตของชุมชน

3) การพัฒนาและเผยแพร่ กิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช อาจจะจัดทำเป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วม การให้องค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การประกวดสุนทรพจน์ การประกวดแข่งขันการแสดงเพลงโคราช การประกวดสารคดีในหัวข้อ “ภาษาโคราชสู่ความเป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของชาวนครราชสีมา” การเผยแพร่ข่าวสารโดยใช้ภาษาโคราช สื่อสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมภาษาโคราช ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียอย่าง TikTok, YouTube, Facebook, Instagram, Twitter เป็นต้น บทเพลง ภาพยนตร์ ละคร หรือหนังสือ ที่มี การใช้ภาษาโคราชในการสื่อสารเป็นหลัก โดยเด็ก เยาวชน หรือนักท่องเที่ยว นักแสดงที่เป็นคนโคราชสีมา หลักสูตรการเรียนการสอน ในสถานศึกษาทุกระดับ การยกย่องเชิดชูและประกาศเกียรติคุณ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาโคราช การพัฒนานักอนุรักษ์ภาษาโคราชในชุมชน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและสนับสนุนมรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลีสิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2560) ได้ศึกษาภูมิปัญญาภาษาและการสืบสานภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทภาคเหนือตอนล่าง: กระบวนทัศน์ใหม่ในการศึกษาภาษา และวรรณกรรมท้องถิ่น ที่ต้องมีการตระหนักไว้ว่า การพัฒนาคนโดยมีการส่งเสริมทางการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ของคนในพื้นที่ ยกย่องให้เกียรติ และสนับสนุนการใช้ภาษาและวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเต็มที่ จะเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ให้ดำรงอยู่ได้ด้วยความเข้มแข็ง ลดปัญหาการแข่งขันและแบ่งแยก ก่อให้เกิดความสันติสุขในชุมชนและสังคม รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลภาษาโคราชที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูล องค์กรความรู้ของภาษาโคราช จากการบอกเล่าจากปากต่อปากไปสู่ข้อมูลที่มีการจัดเก็บแบบเป็นระบบ ให้สามารถสืบค้น หรือเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง ป้องกันการสูญหายและเปลี่ยนแปลง เป็นการป้องกันทางวัฒนธรรมเป็นสื่อในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สนใจเรียนรู้ภาษาโคราช

ต่อไป และที่ขาดไม่ได้คือการติดตามและประเมินผลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ทราบว่า โครงการที่ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ต้องการมากน้อยเพียงใด มีประสิทธิภาพหรือไม่ ผลจากการติดตามและประเมินผลจะให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน ช่วยให้การบริหารแผนงานและโครงการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการการพัฒนาารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ทุกภาคส่วนในชุมชน ทั้งผู้นำ ประชาชน และองค์กรหน่วยงานในพื้นที่ควรให้ความสำคัญและความร่วมมือในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์วัฒนธรรมภาษาโคราชให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ส่งเสริม ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนเห็นคุณค่าและใช้ภาษาโคราชอย่างถูกต้อง
2. ส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาโคราชมาเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ การส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน สืบทอด และแผ่รังสีทางวัฒนธรรมไปสู่เด็กและเยาวชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาถึงพัฒนาารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในระดับจังหวัด ที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวกับการจัดการเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม จึงควรเป็นการจัดการเชิงบูรณาการร่วมกันของภาคีเครือข่ายที่มีบริบทของงานที่เกี่ยวข้อง

2. ให้การบริหารจัดการศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชตำบลหนองกระทุ่ม อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระทุ่ม ซึ่งมีภารกิจหน้าที่โดยตรงในการดูแลงานด้านศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

1. การศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่พัฒนารูปแบบการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงยังมีองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในอนุรักษ์ภาษาโคราช จึงควรที่จะมีการศึกษาวิจัยถึงการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

2. ประการสำคัญของการจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ตำบลหนองกระทุ่ม ที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีจะต้องเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เน้นการทำงานแบบบูรณาการและสร้างสรรค์ ลดการเพิ่มภาระของผู้เข้าร่วมการพัฒนาซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืน

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปศึกษาและประยุกต์ใช้ เพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชของตำบลหนองกระทุ่ม และยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมอบรมให้กับผู้ที่สนใจ

4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการบูรณาการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช ตำบลหนองกระทุ่ม กับการจัดการเรียนการสอนของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

5. จากผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอเสนอให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระทุ่ม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนโรงเรียนผู้สูงอายุ ตัวแทนโรงเรียนในพื้นที่ ตัวแทนสภาเด็กและเยาวชนตำบล ตัวแทนสภาวัฒนธรรมตำบล ตัวแทนวัดในพื้นที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

นครราชสีมา สมาคมเพลงโคราช และตัวแทนประชาชน ร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อน
การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบล
หนองกระทุ่ม ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปจึงควรเป็นการศึกษาวิจัยในจังหวัด
นครราชสีมา
2. ควรมีการศึกษาถึงกลยุทธ์การขับเคลื่อนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
ภาษาโคราชด้วยกระบวนการเชิงสร้างสรรค์
3. การพัฒนาสื่อสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราช
เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ภาษาโคราชไปสู่สังคมที่กว้างขวางขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กุมาริ ลาภอาภรณ์ และศิริเพ็ญ อังสิทธิพูนพร. (2560). การฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น: กรณีศึกษาคนสี่กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร. *วารสารภาษาและ
ภาษาศาสตร์*, 35(2). 1-26.
- เงิน ผันผาย. (2547). *การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาของ ตำบลตะเคียนทองและ ตำบล
คลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี* [รายงานการวิจัยระยะที่ 2].
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชินีเพ็ญ มะลิสุวรรณ. (2562). *การดำรงอยู่ของภาษาถิ่นตากใบ (เงาะเต) ในบริบทพื้นที่
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย* [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์].
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ถาวร สุกงกช. (2526). *ภาษาถิ่นโคราช: การศึกษาในเชิงวิเคราะห์เรื่องเสียงและ
ความหมาย*. สมบูรณ์อ็อฟเพ็คการพิมพ์.
- ธนิช เลิศชาญฤทธิ. (2559). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
(องค์การมหาชน).

- ธาดา สุทธิธรรม. (2554). *การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานในแนวทางการมีส่วนร่วม*. มูลนิธิภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและศิลปะเอเชีย.
- ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจิติ และคณะ. (2542). *โครงการอนุรักษ์พัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา*. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีไลวรรณ ขนิษฐานันท์. (2518). *ภาษาและภาษาศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2541). *ภาษาศาสตร์สังคม*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2560, 3 มีนาคม). *สถานการณ์ภาษาและวัฒนธรรมไทใหญ่ภูมิภาคเหนือตอนล่างและการดำรงรักษา* [รวมบทความวิจัย]. การประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 7. นครปฐม, ประเทศไทย.
- Australia ICOMOS. (2023). *Burra Charter & practice notes*. <https://www.australia.icomos.org/publications/burra-charterpractice-notes/>
- Comer, D. C. (1994). *The SPAFA Unified Cultural Resource Management Guidelines for Southeast Asia*. SPAFA.
- Lipe, William. D. (1984). Value and Meaning in Cultural Resource. In Henry Cleere (Eds.), *Approaches to the Archaeological Heritage* (pp. 1-11). Cambridge University Press.